

משה חיים פלח

- 1..... בגדר מעלת היוחסין.....
- 4..... בענין שתיקה כהודאה להכשיר כל המשפחה.....
- 6..... בענין נתארסה ונתגרשה.....
- 8..... בגדר חיובי שבועה דמתני' ובגדרי טענינן.....
- 12..... בגדר דינא דטריפה אינה חיה (ב).....
- 14..... בשיטת הרמב"ם בדין כלים הבאין במדה.....

בגדר מעלת היוחסין

והנה צעיקר פלוגתא דרבן גמליאל ורבי יחושע צגוונא דלא ראוה דנבעלה אי מהימנא צמיגו [דפליגי צזה בצרייתא צהא דקאמרי השצתנו על המטוברת מה תשיצנו על המדצרת כו'] מצואר צתוס' (יג צ) דטעמא דרבי יחושע משום דיראה לומר לא נבעלתי, ומצואר צתוס' הכא דהך פלוגתא תליא צפלוגתא דרבן גמליאל ורבי יחושע צמתני', ולהכי הקשו תוס' דקשיא הלכתא אהלכתא.

והנה הא אין להקשות דשמואל פסק כרבן גמליאל גצי כתובה והכא מיירי לענין פסול, דהא להדיא קאמר שמואל הלכה כרבן גמליאל "אף" צראשונה והיינו צין לענין ממון וצין לענין פסול [ואמנם צלא"ה כבר הוכיחו האחרו' מדצרי הגמ' לעיל דיסוד הפלוגתא צתרוויכו אחד, מדקאמרינן (יב צ) מאי אף צראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממונא צחזקת מריה, אלמא דיסוד הפלוגתא צתרוויכו

א"ר יוסי מעשה צתינוקת שירדה למלחות מים מן העין ונאנסה אמר רבי יוחנן צן נורי אס רוב אנושי העיר משיאין לכהונה כרי זו תינשא לכהונה, אמר ליה רצא לרב נחמן ר' יוחנן צן נורי דאמר כמאן אי כרבן גמליאל אפילו צרוב פסולין נמי מכשר אי כרבי יחושע אפילו צרוב כשרים נמי פסול כו' והקשו תוס' וז"ל כמאן אי כר"ג אפילו צרוב פסולין נמי מכשר, ואס תאמר והא לא מכשר צרוב פסולין אלא כשעונת צרי ואית לה מיגו דאי צעיא אמרה לא נבעלתי או צלא מגו היכא דאיכא למימר צודקת ומזנה אצל הכא אפילו עונת צרי הא לית לה מגו וליכא למימר צודקת ומזנה דהא נאנסה, ואפי' אס נאמר דהכא לא ראוה שנאנסה אלא היא אמרה כן דאית לה מגו א"כ תקשי הלכתא אהלכתא דלקמן פסיק רב הלכה כר' יוסי ולעיל פסיק רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל כו'.

דמהני מיגו להוליא היינו דוקא היכא דאיכא נמי לראיה דמה לי לשקר, דהך ראייה מהניא כנגד חזקת הממון, ושז מהני כה העענה להוליא [ונתצאר לעיל בצורק].

והנה בשעמ"ק (יג ב) כתב דאי אמרינן דלא מהני מיגו להוליא ממון, ה"נ לא מהני מיגו במקום מעלת היוחסין, ויש לומר דגדר מעלת היוחסין דדיינינן ליה כבא להוליא מחזקת ממון.

ומעתה מצוחרים דברי התוס' הרא"ש דהא דלא מהני מיגו דהעזה אינו אלא משום מעלת היוחסין, דהרי בעלמא בממון מהני אף מיגו דהעזה, אלא דלהוליא ממון לא מהני, וה"נ לא מהני במקום מעלת היוחסין.

והנה צעיקר פלוגתא דרבנן גמליאל ורבי יהושע במתני' צדין צרי ושמא, הרי במתני' קמיייתיחא דפליגי לענין ממון מצוחר בגמ' (יג ב) דרבי יהושע דסבר לאו צרי עדיף היינו משום דאוקי ממונא בחזקת מריה, והא דפליגי אף לענין יוחסין [אף דיסוד הפלוגתא אחד וכמצוחר בגמ' וכנ"ל] יש לבאר כנ"ל, דמעלת היוחסין דמיא לאפקוי מחזקה דממונא.

ומעתה יש לומר דיסוד פלוגתא רבנן גמליאל ורבי יהושע הוא צאלימות חזקת הממון, דרבי יהושע אלימא ליה חזקת ממון [וכדמשמע בפרק המדיר (עב ג) אמר רבא לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל אלא כי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אזל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא] וה"ה מעלת היוחסין דמיא לחזקת ממון, ואילו רבנן גמליאל לא אלימא ליה חזקת ממון, ומעתה מצוחר דכל הכן פלוגתא דרבנן גמליאל ורבי יהושע יסודן אחד, דלרבי יהושע

אחד אלא דצראשונה גבי ממון עדיף עפי משום דאיכא חזקה דממונא] אולם תמכו האחרו, דהא הכא צנאנסה דליכא סצרה צודקת ומזנה לא מכשר רבן גמליאל אלא משום מיגו, ולכאורה צזה לא אשכחא דאיפסיקא הלכתא כרבן גמליאל, ולכאורה צזה הוי צ' פלוגתא חלוקת, הא' צדין צרי ושמא, וצזה נחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע צין לענין כתובה וצין לענין מדצרת ומעוצרת, והצ' צגוונא דנאנסה דמודה ר"ג דל"ש עעמא צודקת ומזנה ולא מהימנא צצרי לחוד אף לרבן גמליאל, וצזה פליגי אי חשיב מיגו או לא חשיב מיגו, והא"כ מה הקשו תוס' הלכתא אהלכתא.

ונראה לדון לבאר, דהנה צעיקר עעמא דרבי יהושע דלא מהני הכא מגו משום דיראה לומר לא נבעלתי, מצוחר בתוס' הרא"ש (יג ב, יג ג) דאינו אלא צצירוף עעמא דמעלה דיוחסין, דמשום מעלה דיוחסין לא סמכו אהך מגו דהעזה, וכ"ה להדיא בתוס' הרא"ש צקידושין (פא ב) וז"ל עבוד מעלה ציוחסין דלא מהימנא צמיגו דאי צעיא אמרה לא נבעלתי דכיון דאין אפוערופסין לעריות היא יראה שמא אס תאמר לא נבעלתי שלא יאמינו לה עכ"ל, ול"צ גדר הצירוף.

ונחבאר לעיל, דהנה שיעת רוב הראשונים דהא דלא מהני מיגו דהעזה היינו לאיפטורי משצועה דוקא, אף מהני לאיפטורי מממון, ומ"מ לידדו האחרו' דלא מהני אלא להחזיק אף לא להוליא, ואף אי בעלמא מהני מיגו להוליא, ונתצאר בגדר הדצרים, דהנה צעעמא דמיגו דהעזה לא מהני לאיפטורי משצועה ציארו האחרו' משום דלאיפטורי משצועה צעינן לראית המיגו דמה לי לשקר, וצמיגו דהעזה ליתא לראית המיגו, ומעתה יש לומר דאף להנך שיעות

דאלימא ליה חזקה דממונא [וה"ה מעלת
היוחסין דדמיא לה] לא מהני צרי ושמא כנגד
חזקת ממון, וה"ה דלא מהני מיגו דהעזא כנגד
חזקת ממון, אך רבן גמליאל דלא אלימא ליה

חזקת ממון, ס"ל דמהני צרי ושמא כנגד חזקת
ממון, וה"ה דמהני מיגו דהעזא כנגד חזקת
ממון וכנגד מעלת היוחסין דדמיא לה.

בענין שתיקה כהודאה להכשיר כל המשפחה

אך הרמ"א כתב וז"ל ויש אומרים דוקא משפחה שנתערב בה אחד מאלו הפסולים, אבל אם אחר שקורין לו כך ושותק אין בכך כלום, ועמדו האחרו' דהא דמשפחה דנתערב בה פסול אף בלא שתיקה לריך בדיקה, ומאי נפק"מ בשתיקתו, ויעוין בחלקת מחוקק שם שכתב וז"ל וי"א דוקא משפחה שנתערב בה אחד מאלו הפסולים, כלומר שקול יולג שנתערב בה דאלו בעדים הא כתב לפני זה דבלא שתיקה לריך לבדוק ומיכו יש לדחות (דאף כאן מיירי בעדים) וה"ק דהוא לבדו לריך בדיקה (מאחר שהוא שותק אחיליד ביה רישותא) והאחרים במשפחתו פטורין מן הבדיקה כל זמן שלא נבדק הוא עכ"ל, ומבואר בדברי החלקת מחוקק דלכהניא שתיקתו להכשיר כל שאר המשפחה, והבית שמואל (שם סק"א וסק"ב) שם דחה דברי החלקת מחוקק דלא מהניא שתיקתו להכשיר שאר המשפחה, ול"כ דברי החלקת מחוקק.

ובאבני מילואים (שם סק"ב) כתב ליישב דברי החלקת מחוקק ע"פ מה דהקשו תוס' בסוגין דלמאי אינעריך לטעמא דסבר מסתייה דלא מפקי ליה מקהל, וכתב האבני"מ דמלך נאמנות הודאה לא מהני להכשיר שאר המשפחה, אך מחמת הך ראייה ואומדנא דאיכא משתיקתו מהני להכשיר שאר המשפחה יעו"ש.

ונראה לדון בציאור דברי החלקת מחוקק, דיס לומר דמעיקרא דדינא היה ראוי להכשיר כל המשפחה מחמת חזקת כשרות, אלא דכיון דודאי איכא בהן אחד פסול א"א להכשיר כל המשפחה דהא ממ"ז אחד מהן פסול ושייטת התוס' בנדב (יה ט) גבי ע' חנויות דאיכא לבשר הנמלא חזקת איסור דצבמה צהייה בחזקת

תנו רבין איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים אמר רבי מאיר שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו איזוהי אלמנת עיסה כל שנעמע בה ספק חלל מכירין ישראל ממזרים שצינייהם ואין מכירין חללין שצינייהם כו' ח"ר יוחנן ממזר נווה וחלל שותק איכא צינייהו תנא קמא סבר כל פסול דקרו ליה ושתיק פסול והכי קאמר ת"ק איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא שותק ממזרות ולא שותק נתינות ולא שותק עבדי מלכים ולא שותק חלל כו' וקאמר ליה ר"ש בן אלעזר לתנא קמא דר' מאיר אי שמיע לך דמכשר ר"מ בשתיקה לא דקרו ליה חלל ושתיק אלא דקרו ליה ממזר ושתיק והאי דשתיק סבר ממזר קלא חית ליה אבל ממזר ולווה חלל ושותק פסול והאי דשתיק סבר מיסתייה דלא מפקי ליה מקהל.

והנה בקידושין (טו ה) בנושא אשה כהנת לריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמנה כו' אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות אמר רב חמא בר גוריה אמר רב אם קורא עליו ערער לריך לבדוק אחריה, ובאב"ע"ז (ס"ג ס"ג) משפחה שקרא עליה ערער והוא שיעידו שנים שנתערב בהם ממזר או חלל או שיש בהם עבדות הרי זו ספק ואם משפחת כהנים היא לא ישא ממנה אשה עד שיבדוק עליה כו' כל שקורין לו ממזר ושותק או נתין ושותק או חלל ושותק או עבד ושותק חוששין לו ולמשפחתו ואין נושאין מהם אלא"כ בודקין כמו שנתבאר.

ומעתה יש לומר, דהיכא דאחד מכן שותק
 דהשתא איבו ודאי פסול, שוב מלינן
 לאכשורי לשאר המשפחה, וכעין דמלינו גבי שני
 שצילין דהיכא דהאחד עמא בלא"ה מעברינן
 לאידך וכן בכ"ד, דהא תו ליכא ממה נפשך [ואף
 דאינו פסול בתורת ודאי אלא מחמת הודאתו
 גרידא].

איסור עומדת, והאחרו' האריכו בזה, ודנו בזה
 מתרי עממי, חדא דשם הספק אינו האם נשחט
 הצער או לא, אלא שם הספק מהו צער זה האם
 השחוט או הנזילה, ועוד דכיון דממה נפשך
 איכא חתיכה דילאח מחזקתה, ל"ש לאוקמי
 אחזקה].

בענין נתארסה ונתגרשה

דאין זה מדין שצח נעורים ככל שצח נעורים וכמליאה דילפוי לקמן (מו"ג) דלאציב הוי, דהנה כתב הרמב"ם (ספ"ג מנערה בתולה) וז"ל אני אומר שזה שנאמר בתורה אל תחלל את בתך להזנותה, שלא יאמר האב הואיל ולא חייבה תורה מפתח ואונס אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי בתולה לזה לבוא עליה בכל ממון שארצה או אנית זה לבוא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממונו לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה, שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתח ממון לא מלקות בשאירע הדבר מקרה שלא מדעת אציה ולא הכינה עלמה לכך שדבר זה אינו הוה תמיד ואינו מלוי אבל אם הנית זה בתו בתולה מוכנת לכל מי שיצוא עליה גורם שתמלא הארץ זמה וגמלא האב נושא בתו והאח נושא אחותו שאם תתעבר ותלד לא יודע בן מי הוא, והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה בצועל והכצעלת משום לא תהיה קדשה ואין קונסין אותה שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתח אבל זו שהכינה עלמה לכך צין מדעתה צין מדעת אציה הרי זו קדשה, ואיסור קדשה אחד הוא צין בתולה צין בצעולה ולפיכך אמרו חכמים שהיואל עליה שם רע צילדותה אין לה קנס כמו שצארנו שהרי זו בחזקת שהפקירה עלמה לדבר זה צרלונה עכ"ל.

ומבואר בדברי הרמב"ם דיסוד דינא דקנס לאב היינו משום דהאב הוי צעלים על בתו לאישות וביאה, ולולי איסורא דאל תחלל את בתך להזנותה הוי מלי להשכירה לזנות ולבאורה נפק"מ נמי לדין אתנן, דאם פסק עם אציה חשיב אתנן (בגוונא דהויא זונה לדידיה) וע"י תמורה (כט ה) האומר לחצירו הוליד עליה זה ותלין שפחתך אלל עבדי כו' אתנן].

נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעלמה, מ"ע דר' יוסי הגלילי אמר קרא אשר לא אורשה הא אורסה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורשה לאציה הא אורסה לעלמה כו' אמר לך ר"ע הא לא אורשה מיצעי ליה לכדתניא אשר לא אורשה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה שאין לה קנס דצרי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לאציה והדין נותן הואיל ואציה זכאי בכסף קידושיה ואציה זכאי בכסף קנסה מה בכסף קידושיה אף על פי שנתארסה ונתגרשה לאציה אף בכסף קנסה אף על פי שנתארסה ונתגרשה לאציה א"כ מה ת"ל אשר לא אורשה כו' קשיא דר"ע אדר' עקיבא תרי תנאי ואליבא דר"ע.

והנה יש לעיין לרבי עקיבא דמתני' דקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנס לעלמה, מהו גדר כך דינא, ואף דיליף ליה מקרא ז"צ גדר הדין.

ונראה לדון לבאר בזה, דרבי עקיבא חזיל לטעמיה, דהנה צפרק האשה נקנית (קידושין יח א) תניא בצגדו צה כיון שפירש עליה עליה שוב אין רשאי למוכרה דצרי ר"ע ר"א אומר בצגדו צה כיון שצגד צה שוב אין רשאי למוכרה כו' ומצואר דרבי עקיבא יליף מקרא דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות, ולפ"ר היה נראה צגדר הדברים, דע"י שנתארסה יאלא מרשות אציה לענין מכירה, אף דאכתו קיימא צרשותיה לשאר מילי.

ולבאורה זהו נמי גדר דינא דנערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעלמה, דהנה צעיקר דינא דקנס הוי לאב, מצואר מדברי הרמב"ם

דכשהיא נערה רשומה צידו, ומעתה יש לומר
 דהא דנערה שנתארסה ונתגרשה ברשות אביה
 לקידושין אינו מדין בעלים אלא כשליח הבת לחוד
 [ולדין ייעוד י"ל דל"מ] ואף דקנס דנערה שלא
 נתארסה נמי הוא לאביה.

והנה ר"ע דברייתא קאמר נערה שנתארסה
 ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לאביה והדין
 נותן הואיל ואביה זכאי בכסף קידושיה ואביה
 זכאי בכסף קנסה מה כסף קידושיה אף על פי
 שנתארסה ונתגרשה לאביה אף כסף קנסה אף
 על פי שנתארסה ונתגרשה לאביה, הרי דהולך
 רבי עקיבא להוכיח דאף בנתארסה ונתגרשה
 קנסה לאביה מכסף קידושיה דוקא, ולא הוכיח
 משאר מילי דאכתי קיימא ברשות אביה, ונראה
 דמשאר מילי ליכא ראייה, דיש לומר דמ"מ ע"י
 האירוסין נפקא מרשות אביה לענין אישות,
 וממילא אין קנסה לאביה, ולהכי הוכיח רבי
 עקיבא מכסף קידושיה דוקא, דמהא דכסף
 קידושיה לאביה שמעינן דאף אחר שנתארסה
 ונתגרשה חשיב אביה בעלים לקידושין, ונהי
 דמעטס הא דמלי אביה לקדשה ליכא הכרת, דיש
 לומר דהוי כעין שליח דידיה וכנ"ל, אך א"כ היה
 ראוי להיות דהכסף לדידה [ויעוין לקמן (מו ז)
 וברייתא קידושין (ג ז) ובאחרון] ואכמ"ל ויל"ד.

ומעתה יש לדון, דכל דקידשה אביה דכבר זכה
 בצעל צבת לאישות, תו לא הדרה
 לאביה [ואף דדיני האישות בפועל אינם אלא מן
 הנישואין, אך בפשוטו כבר מן האירוסין
 משועצדת האשה לנישואין] ויש לומר דזהו נמי
 גדר דינא דילפי' מקרא דלא מלי למוכרה, כיון
 דל"ש ייעוד צהך מכירה וכדק"ל (קידושין יח ז)
 דאין מוכרה לקרוצין משום דבעינן ראויה
 ליעוד.

ואף דמודה רבי עקיבא דמוכר אדם את בתו
 לאישות אחר אישות, ואף אחר שנתארסה
 ונתגרשה מלי לחזור לקדשה, אך יש לבאר, דהנה
 אף דק"ל דהבת ברשות אביה לקידושין אף
 בנערות עד שתצגור, מ"מ דנו האחרון לבאר
 דחלוק גדר זכות האב בצתו בקטנות מגדר זכות
 האב בצתו בנערות, דבקטנות חשיב האב בעלים
 גמור ומקדשה כבעלים, ואילו בנערות הא דמלי
 לקדשה היינו כעין שליח הבת, ומרן ראש
 הישיבה שליט"א ביאר כן בלשון הרמב"ם (פ"ג
 מאישות ה"ח) האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל
 זמן שהיא קטנה וכשהיא נערה רשומה צידו
 שנאמר את צתי נתתי לאיש הזה וקידושיה
 לאביה עכ"ל, הרי דחילקן הרמב"ם לתרתו, חדא
 דהאב מקדש את בתו כל זמן שהיא קטנה, ועוד

בגדר חיובי שבועה דמתני' ובגדרי טענין

בתקנת חכמים, והתם נמי היה נראה מסבירא דל"ש דין טענין, דאי אפשר לא הוי טענה אלא עשייה כעין מחילה וסילוק, ול"ש אלא צבע"ד עלמו, אך ל"ש צזה דין טענין לומר דכיון דאילו הוי קמן דילמא הוי אמר אי אפשר, השתא נמי נדון הכי.

ובפרק חזקת הבתים (בבא 6) איתמר אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יולאין על שמו ואמר שלי הם שנפלו לי מצית אבי אמא, אמר רב עליו להביא ראיה ושמואל אמר על האחין להביא ראיה, אמר שמואל מודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה, מתקיף לה רב פפא כלום טענין לכו ליתמי מידי דלא טען לכו אצובון והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בלא ראיה דדברים העשויים להשאיל ולהשכיר כדשלה רב הונא בר אבין דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין בן צידי אינו נאמן קשיא, וכתבו תוס' שם אומר רש"א אין לומר משום דטענין ליתמי דאי הוה אצובון קיים הוה מייתי ראיה דלעיל פריך כו' מיהו יש לומר כו', ומצואר לדידו התוס' דשייך דין טענין אילו הוי קיים היה מביא עדים או ראיה, אלא דהוכיחו מדברי הגמ' לא כן, ולריך ביאור טובא דמאי שייך דין טענין לענין עדים וראיה.

ורבנו יונה שם פירש הכי אליבא דאמת וז"ל ועוד דטענין ליתמי אילו הוה אצובון קיים היה מביא עדים שהמון שלו, ולפיכך טענין לכו לפי שהאונות והשטרות בחזקתן כו' עכ"ל, ויעוין עוד בתוס' רי"ד שם, והדברים רריכים ביאור טובא, דמאי שייך דין טענין.

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים ושלח צנניו לא תפרע אלא בשבועה, ופירש רש"י וז"ל מנכסים משועבדים משום דאי הוה גבי מן הלוח גופיה והוה טעין לוח אשתבע לי דלא פרעתך אמרינן בשבועות (מא א) דמשבעין ליה ואי לא טעין לא טענין ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות אנו טענין דלמא אי הוה גבית מן הלוח הוה טעין לך אישתבע לי דלא פרעתך ובעית אישתבעי השתא אנו טענין דפתח פיד לאלם הוא ומנכסי יתומים ונפרעת שלא צנניו כולחו משום האי טעמא.

וכן לידדו התוס' בשבועות (עב) צריש דצריכה, אך דחו וז"ל ומיהו נראה דטעמא לאו משום הכי הוא דאפי' לא מלי אצובון טעין טענין ליתמי דצפרק הכותב אמרינן כתב לאשתו נקי נדר נקי שבועה לא תפרע מן היתומים אלא בשבועה אלמא עבוד רבנן תקנתא ליתמי אפי' במקום שאין האב יכול להשביע ע"כ, ויעוין משנ"ת לעיל בישב שיעת רש"י.

אולם עיקר דברי רש"י דשייך צזה דין טענין [וכן התוס' לא פליגי בעיקר הדבר] רריכים ביאור, דלכאורה דין טענין לא שייך אלא בטענות וכגון פרוע וכיו"ב, אך הכא הרי אף אי טעין הלוח פרוע אין המלוח חייב שבועה, ובעינן דיתבע הלוח שבועה, והרי הך תביעה אינה "טענה" ומאי שייך צזה דין טענין, והא מ"מ לא תבע הלוח שבועה.

והנה מלינו עוד מעי"ז בדברי הרא"ש (פ"ק דצ"ק ס"ג) דאיכא דין טענין לטעין אי אפשר

ולכחי סצר רב דשדין חוצת הראיה עליו, ואי לא מייתי ראיח ממילא זכי אידך, ויעוין צרא"ש (שם ס"י נח) שכתב וז"ל דצחייו מחמיר רב להזקיין להביא ראיח לפי שצידו להביא ראיח.

ומצתה יש לצאר הא דשייך צזה דין טענין, דהרי צכהאי גוונא גם צלא ראיח הרי איכו הוי המוחזק, אלא דאי תצטוהו צדין מוטל עליו להביא ראיח, ואי לא מייתי ראיח ע"ז מפסיד, אך כל זמן דלא תצטוהו צדין, ל"ש לדון דהפסיד משום דלא הביא ראיח, דהרי אפשר דאם יתצטוהו צחמת יציא ראיח, ומהאי טעמא היכא דתצטוהו שלא צפניו, לא יזכו, דאמרינן דשמא אילו היה כאן היה מביא ראיח.

וכן אשכחן דין טענין לענין שצוה, יעוין צש"ך (ס"י עב סק"א) דאמרינן דילמא אי אצובון היה קיים היה נשצט, וז"ל דלעולם צדידיה אין חילוק (פ"י צין ה"ל למידע ללא ה"ל למידע) והא דיורשים פטורים היינו משום דלאו צעל צברים דידיהו הוא אלא דאצובון, ודילמא אי הוי אצובון קיים הוה טעין חמשין אית לך וחמשין ידענא צצירור דלית לך גצו, והוה משצט ומיפטר ולא היה מחויב לשלם עכ"ל, ויעוין עוד צנה"מ (ס"י סט סק"ג) ועוד, ולכא"ר הדברים לריכיס ציאור, ויעוין צאחרו' מש"כ צזה, ועוד תמהו האחרו' צכל חשוד על השצוה אמאי לא טענין ליה.

ויש לצאר ע"ד ה"ל דכל מחויב שצוה אף דהיכא דתצטוהו ואינו נשצט חייב, מ"מ אם תצטוהו שלא צפניו לא אמרינן דכיון דמחויב שצוה ואינו נשצט ישלם, דהרי אפשר דאילו היה כאן היה נשצט, דהרי צחמת גם היכא דתצטו צפניו ולא נשצט, ליכא ראיח וצירור לדברי התוצע, אלא דכיון דמוטל על הנצט להשצט ואינו נשצט, מהאי טעמא זכי אידך, אך כל זמן

ובזה יש לצאר, דהנה עיקר טעמא דרב התם דעליו להביא ראיח לריך ציאור, דכיון דאיכו מוחזק אמאי עליו להביא ראיח, ויש לצאר ע"פ משנ"ת צפ"ק ציסוד דינא דהמוליא מחצירו עליו הראיה, דלעולם לריך לדון על מי מוטלת חוצת הראיה, וממילא כל דלא מייתי ראיח זכי שכנגדו, ויסוד דינא דהמוליא מחצירו עליו הראיה, דהיכא דאיכו צא להוליא מחצירו, עליו מוטלת חוצת הראיה, אך צמקום דראוי להטיל חוצת הראיה על המחזיק, אדרבה כל דלא מייתי איכו ראיח, זכי שכנגדו צלא ראיח.

וזהו יסוד דינא דאין רואה, דכל היכא דמלויים עדים אין השומר נפטר בשצוה אלא בעדים, וכדליתא צצ"מ (פ"ג ה) איסי צן יהודה אומר אין רואה שצוה ה' תהיה צין שניהם הא יש רואה יציא ראיח ויפטר, דצשומר כיון דציד השומר להביא עדים, ואין ציד הצעלים להביא עדים, מוטלת חוצת הראיה על השומר, כל היכא דמלי להביא ראיח.

וכן זהו יסוד דינא דשצט או שלים ומתוך שאינו יכול להשצט משלם, דאף דאיכו המוחזק, וליכא ראיח לחייבו, וכדחזינן דסגי בשצוה להפטר, מ"מ כיון דמוטל עליו עכ"פ חוצת הראיה בשצוה, כל דאינו נשצט זכי אידך [ואף היכא דהא דאינו נשצט היינו משום דאינו יכול להשצט, וצחמת דעת הרבה ראשונים דליכא דין מתוך אלא היכא דה"ל למידע, והיינו דרק צכה"ג מוטלת עליו חוצת השצוה, וצדעת הרמב"ם (פ"ה משאלה ופקדון ה"ז) לידדו האחרו' דהיכא דלא ה"ל למידע צפשיעתו חייב ואכמ"ל].

וזה"נ יש לצאר הכא צאונות ושטרות היולאין על שמו, דסתמא דמילתא איכו מלוי לו להביא ראיח וציד האחין אין מלוי להביא ראיח,

ללא תצטו בפניו, ואילו היה תוצעו אפשר דהיה נשצט, לא זכי התוצע.

והנה לשון הש"ך (סג) הא דיוורשים פטורים היינו משום ללאו בעל דברים לידהו הוא אלא לאצוהו, ודילמא אי הוי אצוהו קיים הוה טעין חמשין אית לך וחמשין ידענא צצירור דלית לך גצי, והוה משחצט ומיפטור ולא היה מחויב לשלם עכ"ל, ומצואר צלשון הש"ך דגדר דין טענין ציורשים הוי כגדר טענין שלא בפניו, דצאמת עיקר הנחצט הוא המוריש, והיורש קאי במקומו, והיורש עלמו מני למימר לאו צעל דברים דידי את, ונמאל דהוי כחוצע את המוריש שלא בפניו, וממילא שייך הכ גדר דטענין, דאמרינן דילמא אילו היה תוצע את המוריש היה נשצט, וממילא ל"ש לחייבו מכח מה שלא נשצט.

אולם הא דמצואר דצדרי רש"י ותוס' דשייך דין טענין לענין טענה דאשחצט לי דלא פרעתין אחתי ז"ב, ונראה עפשמ"ת לעיל דרפ"ב ובכ"ד בגדר דין טענין, דהנה צפרק חזקת הבתים (כט א) אמר מר זוטרא ואי טעין ואמר ליתו תרי סהדי לאסכודי ליה דדר ציה תלת שני ציממא וצליליא טענתיא טענה, ופירש רש"ס שם וז"ל מילתא צאנפי נפשה היא דפשיטא ליה למר זוטרא דאע"ג דצטו כל הכך אמוראי לעיל ג' שנים רופות אפ"ה אין מחייבין את המחזיק להציא עדים שיעידו צפירוש על כל הימים והכללות אלא יעידו סתם שראוהו דר ג' שנים ומסתמא אס דר צצית אף צלילות דר צו וקאמר מר זוטרא דאי טעין מערער ואמר אייתי סהדי כו' טענתו טענה ולריך שיצואו עדים של לילות וימים דכיון דטעין טענת צרי דקאמר אני ראיתיו שלא דר צלילות צציתי ולכך לא מחיתי ואין חזקתו חזקה ולכך אני אומר אייתי סהדי דדר ציה תלת שנין צין ציממא צין צליליא הלכך

לריך להציא עדים להכחישו ולומר לו שהיה לו למחות עכ"ל, ומצואר מדצרי הרש"ס דדוקא היכא דטעין צצרי דלא דר צלילות מלרכינן ליה למחזיק להציא עדות על הלילות, אך הרמז"ן שם פליג וכתב וז"ל מיהו מסתצרה דלא צעינן צריא אלא כיון דאמר ליתו וליסדהו הויה טענה והכי דייקא ליטנא דגמ' עכ"ל וכן שיטת הרמז"ס (פ"ב מטוען ונטען ה"ב) וז"ל הציא עדים שהיה דר צחלר זו שלש שנים או ששכרה שלש שנים הרי זו חזקה, טען בעל החצר ואמר שמה לא שכן צה ציום וצלילה או שמה אלו שהשכירו להם לא שכנו צה ציום וצלילה הרי זו טענה, אומרים למחזיק או תציא עדים ששנים אלו גמורות ציום וצלילה או הסתלק עכ"ל וכ"ה צרמ"ה שם.

ויצוין צרצנו יונה שם דתמה וז"ל ונ"ל דוקא כי טעין מערער, דידע שזה לא דר צו כל הלילות, לפי לא מחה, הלכך לריך המחזיק להציא ראיה שדר צו תלת שנין ציממא וצלילה, ואי טעין אגא לא ידענא אס דר צו כל הלילות אס לא לפיכך יציא עדים דדר ציה תלת שנין ציממא וצלילה, טענתיא לאו טענה, דאי אמרת דאע"ג דלא ידע מערער אס דר צו המחזיק כל הלילות, אפ"ה מלרכינן למחזיק להציא עדים על כך, אלמא דינא הוא שלריך להציא עדים שדרו צו יומם ולילה, מ"ש כי טעין איהו, דמרעינן למחזיק, ומאי שנא כי לא טעין דהויה חזקה, ולא מלינו הפרש צדיני ממונות צין טעין ולא טעין, אלא צין טעין טענת צריא וצין שאינו טוען טענת צריא, או שאינו טוען כלום, ולענין צצועה צלצד, מלינו הפרש צכה"ג, דכי אמר ליה אישחצט לי דלא פרעתין משחצט ליה, וכי לא אמר ליה הכי לא משצעינן ליה, אף על פי שהוא טוען צצריא פרעתין, וכן כתב רציו שמואל ז"ל דאי טעין טענת צריא קאמר עכ"ל, וכן נטה הרש"ס שם, ול"ב שיטת הרמז"ן והרמז"ס והרמ"ה.

לחצוב לחוש ללד טענתו, ודין טענה הוי צין לענין צירור המליאות וצין לענין הכרעת הדין, וכגון היכא דאין הדין מוכרע מלד טעמו ויש פנים לכאן ולכאן, אף אי צסתמא דיינינן לחיוב, מלי איבו לטעון ולהצוב את טענת הפטור, ובעלמא צדיני ממונות אין עוענין לו וצדיני נפשות עוענין לו מלצד מסית דאין עוענין לו [ול"ל דהך טענה דצדיני הרצ וצדיני התלמיד דצרי מי שומעין גבי מסית אינה טענה המוכרחת, אלא דיש לה מקום צדין, ואי עטין איבו לנפשיה עענתיה טענה ופטרינן ליה] וזהו יסוד כח הטענה.

ומעתה מצוחר דין טענת צית דין, דצמקום דאיבו לא מלי למיטען, אף צדיני ממונות הרי הצית דין עוענין עצורו, ונהי דדין טענה ל"ש אלא צטענת הצע"ד ולא צאדם אחר, אך הצ"ד טעמו דדניס לפניהם נמי מלו לטעון עצורו צדין, אלא דצדיני ממונות לא טענינן אלא בגוונא דאיבו לא מלי טעין [כגון שלא צפניו או היכא דלא הו"ל למידע כגון יורשים ולקוחות ושאר גוויי דלא הו"ל למידע] וכן לא טענינן אלא להחזיק, וצזה נתצארו צדיני הרא"ש דטענינן חשיצ כטענת צדי יעו"ש.

ומעתה מצוחרת נמי שיטת רש"י ותוס' דשייך דין טענינן כלפי טענה דאשתצב לי דלא פרעתיך, דהא נמי חשיצא טענה כעין הא דמלינו צחזקת הצתים דמלי לטעון דיעידו צפירוש דדר אף צלילות, והיינו דאף דצסתמא לא חיישינן, אך היכא דהצע"ד תוצע לחוש חיישינן, וצמקום דשייך דין טענינן איכא עענינן אף אהך טענה, וה"כ אף דצסתמא לא מלרכינן שצובה, אך היכא דטעון אשתצב לי מחייצין שצובה, ושייך אף צזה דין טענינן.

ונתבאר שם ע"פ הא דאיתא צסנהדרין (כע א) תניא נמי הכי מנה לי צידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משטה אני צך פעור כו' ואין עוענין למסית כו' הכי קתני אס לא טען אין עוענין לו וצדיני נפשות אף על גב דלא טען עוענין לו ואין עוענין למסית כו' אמר רבי שמואל צר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין עוענין למסית מנחש הקדמוני דאמר רבי שמלאי הרצה טענות הוי לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקדוש צרוך הוא לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר צדיני הרצ וצדיני תלמיד צדיני מי שומעין צדיני הרצ שומעין, ויעוין צחידושי רציו יונה שם דתמה וז"ל וקשיא לי היכי שייך למימר הכא עוענין ואין עוענין, והרי אין זה טענה אלא דין כו' ולריך עיון עכ"ל יעוין שם ואזיל רצו יונה לטעמיה דליכא משמעות לטענה אלא לטורר ספק דכן הוא, אולם מצדיני היד רמה שם מצוחר דניח"ל טעם הדבר דשייכי דיני טענות אף צזה, ולמד מהכא לעלמא לכל שליה לדבר עצירה יעוין שם.

ונראה צציראור הצצרים, דהנה מלינו דדין טענה אינו אלא צצעל דבר, והנה אי נימא דיסוד דין טענה הוי משום דמטורר לן ספק ודררח דכן הוא, הא כ"ש דטענת אחר ראוייה להועיל עפי, וכגון צמלוה ע"פ דאי טעין טענת שמה איני יודע אס פרעתיך חייב, אך אי טעין צצרי שפרע פטור, ואילו עד אחד המעיד שפרע אינו נאמן, והרי עדות עד אחד שאינו צע"ד ראוייה לטורר ספק עפי דפרע מטענת הצע"ד, אולם ציראור הצצרים פשוט דיסוד דין טענה הוי מצכויות הצע"ד, ולהכי ל"ש טענה אלא צצע"ד, ונראה דיסוד דין טענה, דמצכויות הצע"ד

בגדר דינא דטריפה אינה חיה (ב)

ונראה ע"פ משנת לעיל, דהנה לישנא דגמי עריפה אינה חיה ולא נזכר כלל דאינה חיה י"צ חדש, אלא דלקמן (ג: ז) אמר רב הונא דסימן לטריפה י"צ חדש, וז"ל הרמב"ם (פ"ד ממאכלות אסורות ה"ז – ט) הא למדת שטריפה האמורה בתורה היא שטרפה אותו חיה היער ושצרה אותה ונטה למות ועדיין לא מתה, אף על פי שקדם ושחטה קודם שתמות הרי זו אסורה משום עריפה הואיל ואי אפשר שתחיה ממכה זו הצאה עליה, נמלאת למד שהתורה אסרה המתה והיא הנבלה, ואסרה הנוטה למות מחמת מכותיה ואף על פי שעדיין לא מתה והיא העריפה כו' וענין הכתוב שהנוטה למות מחמת מכותיה ואי אפשר לה לחיות מחמת מכה זו אסורה, מכאן אמרו חכמים זה הכלל כל שאין כמות חיה עריפה כו' עכ"ל.

ודינא דרב הונא הדין הרמב"ם (פ"א משחיטה ה"א) וז"ל כל בהמה או עוף שנוגד בהן ספק טריפות מטריפות אלו, כגון בהמה שנפלה ולא הלכה, או שנדרסה בידי חיה ואין ידוע אם האדים צער כנגד בני מעים או לא האדים, או שנחצסה גולגלתה ואין ידוע אם רוצה או מיטובה וכיוצא בדברים אלו, אם היה זכר ושהיה שנים עשר חדש הרי זו בחזקת שלימה כשאר כל הבהמות כו', והנה מלשון הרמב"ם הרי זו בחזקת שלימה, משמע דבחמת ליכא כללא דאין עריפה יכולה לחיות יותר מ"צ חדש, דלעולם גדר עריפה שטומדת למות, ולא ניתן צזח שיעור זמן, אלא דהיכא דאינה אלא ספק עריפה, כל דחיתה י"צ חדש הוחזקה לפנינו כחיה, וממילא מחזקינן לה דאינה עריפה [ונתבאר באורך לעיל].

א"ר שמעון בן לקיש רמז לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמות חיה טריפה מכלל דטרפה אינה חיה מנא לן דכתיב וזאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תיכול מכלל דטרפה לא חיה ולמאן דאמר טריפה חיה כו' ולקמן (ג: ז) אמר רב הונא סימן לטרפה י"צ חדש מיתבי סימן לטרפה כל שאינה יולדת רש"ג אומר משצחת והולכת זידוע שהיא כשרה מתנוונה והולכת זידוע שהיא טריפה רבי אומר סימן לטרפה שלשים יום אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שנים שלש שנים תנאי היא כו', והנה כתב הרמ"א (ס"ו ז' ס"ח) וז"ל כל מקום שהוא ודאי עריפה אע"פ שנשתבה י"צ חדש והוא חי אסור ויעוין בש"ך שם, והנה במקור הדין בהשוצת הרש"א (ס"ו ז' ט) נשאל בעריפה דחזינן דחיה י"צ חדש, והשיב דהוא מן הנמנעות וטעה המעיד בן ונתחלפה לו בהמה צבהמה או דטעה בזמן יעוין שם, אך מלשון הרמ"א משמע לכאן דבחמת משכח"ל דחיה י"צ חדש אלא דאעפ"כ אסורה [ויעוין ברבינו ירוחם (נתיב חכ"א קל"ג ע"א)] ויעוין ציש"ש (ס"ו פ').

והנה הש"ך (שם סקמ"ח) כתב דהא דמהני שהיית י"צ חדש צספק טריפה אינו דוקא צספק צמליאות, אלא אף צספיקא דדינא כגון צספק דפלוגתא דרבותא ושכן משמע מדברי המהרש"ל, ועמדו האחרו' דלכאורה לפ"ז ראוי להיות הדין דאם חזינן צבהמה אחת דחייית י"צ חדש נימא דנפשט הספק והותרו כל הבהמות דאית צבו בהן ספק עריפות [ויעוין צש"ת פרי תצואה (ס"ו צ) ועוד].

מעתה כל הבהמות דאית בהו הכ ספק, דכיון דאין זו הוכחה אלא דין חזקה, לא מהניא הכ חזקה אלא לדבר שהחזק עלמו [אלא דהיה מקום לדון דצספיקא דדינא לא תכני כלל שהיית י"צ חדש ואכמ"ל].

ולפ"ז מבואר בפשיטות הא דלא מהני שהיית י"צ חדש אלא לספק עריפה, דחזקה לא שייכא אלא צספיקות, וכן מיושבת קושית האחרו' גבי ספיקא דדינא, דאי חזינן בהמה אחת דחיתה י"צ חדש נימא דנפשט הספק ויותרו

בשיטת הרמב"ם בדין כלים הבאין במדה

זמה נשתנו בעשייתן שדה תיבה ומגדל משאר כלים הבאים צמדה והדבר מצואר בלשון הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"ג) שכתב וז"ל הכלים שחזקתן שהן עשויות לנחת כגון שידה תיבה ומגדל וכוורת הקש וכוורת הקנים וצור ספינה גדולה וכיוצא באלו, אם הן מחזיקין ארבעים סאה אין מקצלין עומאה כו' ושאר כל כלי עץ אם היו מקצלין ארבעים סאה ויש להם שוליים חזקתן שאינן עשויות להתלטלל במלואן ולפיכך אין מקצלין עומאה, וכן כלי עץ וכלי העור המקצלין ארבעים סאה בלא אין מקצלין עומאה אלא א"כ נעשו מתחלתן כשהן מלאין עכ"ל, ומצואר בלשון הרמב"ם דשדה תיבה ומגדל וכיוצא באלו, הרי הן חזקתן שהן עשויות לנחת, ואין עשויות להלטלל כלל, ואילו שאר כלים המחזיקין ארבעים סאה אינן עשויות להלטלל במילואן, אך אין חזקתן שעשויות לנחת דוקא.

ונראה דזוהי כוונת התוספתא והרמב"ם לחלק לענין כלי זכוכית, דשדה תיבה ומגדל, וה"ה כוורת הקש והקנים וכיו"צ, שחזקתן עשויות לנחת ולא להלטלל כלל אף בשל זכוכית עהורין, ואילו שאר כלים המחזיקין ארבעים סאה, דרק אין עשויות להלטלל במילואן, אך אין חזקתן שעשויות לנחת, אינן עהורין אלא בכלי עץ ולא בכלי זכוכית, אולם אחתי לריך לבאר הדבר מסבא, דמאי שנא הא מהא.

ונראה צביאור הדברים, דהנה מלינו צממה דוכתי דכלי הבא צמדה ילא מתורת כלי לכמה דינים, דצטירוצין (גה ב) מצואר דמגדל הבא צמדה חשיב כאהל ולא ככלי לענין דינא דאין צנין וסתירה בכלים, ובצבת (גה ב) מצואר דכוורת המחזקת מ' סאה ילאה מתורת כלי

כתב הרמב"ם (פ"ה מכלים ה"ט) כלי מתכות אחד פשוטיהן כגון הסכניים והמספריים או מקצליהן כגון היורות והקומקומוסין הכל מקצלין עומאה שנאמר כל דבר אשר יצוא באש בין מקבל בין פשוט, אפילו תיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקצלין ארבעים סאה בלא או יתר מקצלין עומאה שנאמר כל דבר אשר יצא באש עכ"ל, ופשטות דברי הרמב"ם משמע דהא דכלי מתכות הבאים צמדה מקצלין עומאה אינו אלא מריבויא ד"כל דבר", ותמהו האחרו' דתיפ"ק דלא איתקשו לשק, וכן קשה בהא דהלריך הרמב"ם ריבוי דפשוטי כלי מתכות מקצלין עומאה, מיחו צה לידדו האחרו' דשם כלי חסוב לכל דיני התורה אינו אלא היכא דאית ליה בית קיבול [והא דאילעריך הקישא לשק י"ל דהיינו דלא נילף מכלי מתכות] אך לענין הבא צמדה ל"צ אמאי הלריך הרמב"ם ילפותא.

והנה כתב הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"ג) השידה והתיבה והמגדל של זכוכית הבאים צמדה עהורין ושאר כלי זכוכית אף ע"פ שמקצלין ארבעים סאה הרי הן מקצלין עומאה, וזה חומר בכלי זכוכית מצכלי עץ עכ"ל, ומקור הדיון מהתוספתא (צ"ג דכלים פ"ז ה"ד) וכמ"ש הראצ"ד שם, אך ל"צ בתרתי, חדא דכיון דכלי זכוכית עומאתן משום דהוו ככלי חרס או ככלי מתכות וכדאיתא בצבת (טו ג), והרי בין כלי חרס הבא צמדה מקבל עומאה וכדאיתא בצבת (פג ג) ובין כלי מתכות הבאין צמדה מקצלין עומאה, ועוד דמאי שנא שדה תיבה ומגדל של זכוכית משאר כלים הבאים צמדה, ויעוין בראצ"ד שם.

ותחילה יש לבאר מהו החילוק בין שדה תיבה ומגדל לשאר כלים העהורים [כלומר

ומשא"כ צשדה תיבה ומגדל של זכויות, כיון דצבה מסצרה ילאו מתורת כלי, הרי הן עהורים אף צלה היקש לשק.

ומעתה מיושב הא דהולרך הרמז"ס למילף מקרא ד"כל דצר" דתיבה ומגדל של מתכות עמאין, והרי לשון הרמז"ס (פ"א מכלים ה"ט) אפילו תיבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקצבין ארבעים סאה צלה או יתר מקצבין עומאה שנאמר כל דצר אשר יצא צאש עכ"ל, הרי דדקדק הרמז"ס דהא דאילטרין קרא לאשמועינן דמקצבין עומאה היינו כגון תיבה ומגדל וכיוצא בהן, דהנך חזקתן שעשוין לנחת, ומסצרה לא הוה כלי, ולהכי צעינן קרא דמקצבין עומאה, אך צשאר כלי מתכות המקצבים מ' סאה צלה דמטלטלין ריקנין ורק דאין מטלטלין מלאין, י"ל דצחמת מסצרה ידעינן דעמאין.

והנה לענין כלי מתכות כתב הרמז"ס להדיא דדיון דאף תיבה ומגדל הצאין צמדה מקצבין עומאה ויליף ליה מקרא, אולם לענין כלי חרס סתם הרמז"ס, אלא דצדיני כלים שנצברו כתב הרמז"ס (פ"ט מכלים ה"ג) וז"ל הצבית שיעורה כאגוזים, האלפס והקדירה שיעורן כזיתים, וכן עריבה של חרס אפילו היתה גדולה ומחזקת ארבעים סאה צלה ונפחתה צמוליא זיתים אף על פי שהוא מטה על לדה ולש צה עהורה שמתחילתה לא נעשית לכך עכ"ל, ומצואר מתוך דבריו דאף כלי חרס המחזיק מ' סאה צלה מקצב עומאה, וכמצואר צגמ' צשצת, אולם מהא דלענין תיבה ומגדל של מתכת הלריך הרמז"ס קרא, ולענין כלי חרס לא כתב הרמז"ס דעמאין, י"ל דצחמת שדה תיבה ומגדל של חרס עהורין לדברי הרמז"ס, כיון דצבה ילאו מכלל כלי מסצרה, וכן מה"ע פסק הרמז"ס דשדה תיבה ומגדל של זכויות עהורין, דהרי

לענין מוקצה [לחד מ"ד] ולכאורה התם ל"ש כלל הך ילפותא דאין מטלטל מלא וריקן, ולכאורה מסצרה הוא דילאו מתורת כלי.

והנה הר"ש (פ"ק דידים מ"ט) הביא מהתוספתא השדה והתיבה והמגדל צזמן שאין עשויים לאהלים נוטלין מהן לידים וצזמן שהן עשויים לאהלים אין נוטלין מהם לידים, ומצואר דתרי גווני איכא צשדה תיבה ומגדל, ופעמים חשיבי ככלים ונוטלין מהם לידים ככל כלים העהורים דתנן התם צידים דנוטלין מהם לידים, ופעמים לא חשיבי ככלים ואין נוטלין מהם לידים, ויעוין צחז"א (ידים ס"ה סק"ה) צדרך הא' דעיקר החילוק צין היכא דאין עשוין להטלטל כלל [וכגון שעשוין לחלוק הצית כמחילות] להיכא דעשוים להטלטל אלא דאין עשוין להטלטל מלאים, והוא כעיקר החילוק המצואר מדברי הרמז"ס ה"ל.

ולפ"ז עולה דשדה תיבה ומגדל הצאים צמדה שחזקתן שעשוין לנחת ואין עשוין להטלטל כלל ואף ריקנין, צזה מסצרה ילאו מתורת כלי וחשיבי כאהל, ולפיכך אית צהו צנין וסתירה ואסורין צטלטול, וכן אין נוטלין מהם לידים, משא"כ היכא דעשוין להטלטל ריקנין, ורק דאין עשוין להטלטל מלאין, צזה מסצרה חשיבי כלי, ולהכי נוטלין מהם לידים, ולמשמ"ת ה"ה דאין צהם צנין וסתירה [וצחמת צגמ' צעירוצין התם מיירי צמגדל שסתמו לנחת וכמצואר צרמז"ס] וכן אין צהם איסור מוקצה [וצגמ' צשצת מיירי לענין חלתא דהיינו כוורת שסתמה עשויה לנחת וכמצואר צרמז"ס ה"ל] וצכה"ג כיון דהא דעהורין צכלי עץ אינו אלא מדאיתקוש לשק, להכי צכלי זכויות מקצבין עומאה, דהא לא איתקוש לשק, ועומאתן כדיון כלי מתכות או כלי חרס.

אותה צשל חרם המוקפת למיד פתיל והרצה
 תשובות יש חדא דנמדדת לא שייך צשל חרם דלא
 איתקש לשק וצין מיטלטל וצין אינו מיטלטל עמא
 כו', וכוונת רש"י לדברי הגמ' צשצת פרק רבי
 עקיבא (פג ז) דאיתא התם מנין לספינה שהיא
 עהורה שנאמר דרך אניה בלצ ים מה ים עהור
 אף אניה עהורה, חגיגה אומר נלמדנה משק מה
 שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי מיטלטל מלא
 וריקן מאי צינייהו איכא צינייהו ספינה של חרם
 כו' אבל ספינה של חרם אע"ג דאניה מיטלטלת
 מלא וריקן, הרי להדיא דכלי חרם הבא צמדא
 עמא, וז"ע שיטת רבותיו של רש"י, דשידה של
 חרם המחזקת מ' סאה אינה מקבלת עומאה.

אך למשנ"ת מיושצת היעב שיטת רבותיו של
 רש"י, דהא דמצואר צגמ' דכלי חרם
 המחזיק מ' סאה דאינו מיטלטל מלא וריקן עמא,
 היינו דוקא צשאר כלים דאין עשוין לנחת,
 משא"כ הבא דמייירי לענין שידה, דחזקתה
 עשויה לנחת, דצזה הא דנפקא מתורת כלי הוי
 מסצרא, אף שידה של חרם עהורה וכדנתצאר.

פסק (צפ"ח מכלים ה"ה) דעומאת כלי זכוכית ככלי
 חרם [מיהו אפילו אי עומאת כלי זכוכית ככלי
 מתכות, יתכן דלא החמירו צהן לענין שדה תיבה
 ומגדל, כיון דאף צכלי מתכות אינו עמאין
 מסצרא אלא מריצויא ד"כל דצר", וכמו דלא
 החמירו לענין פשוטי כלי זכוכית לעמאותן
 כפשוטי כלי מתכות, דגמי ילפי' מהאי קרא
 לדברי הרמצ"ס]. והא דמצואר צשצת דספינה
 הבאה צמדא עהורה, משום דספינה מטלטלת
 ורק דאניה מטלטלת מליאה, וכן מצואר צפ"ה
 דפרה (מ"ה) דמקדשין מי חטאת צספינה הרי
 דמסצרא לא נפקא מתורת כלי ולא דמיה לשדה
 תיבה ומגדל והיינו משום דמטלטלת, ויעוין
 צחזו"א (ידים ס"ה סק"ז).

ובפרק כירה (מד ז) מתיצר ר"א מוכני שלה צזמן
 שהיא נשמעת אין חיבור לה ואין נמדדת
 עמה כו' ופירש רש"י גצי שידה תנן צמסכת
 כלים, ואינה נמדדת עמה לענין עומאה דכלי עץ
 המחזיק מ' סאה עהור כדאמרין צצמה
 מדליקין דאיתקש לשק דמיטלטל מלא וריקן וזה
 אינו מיטלטל מלא כו' ורבותי דוחקין ומפרשין